

23. Tennant A. Listening Matters: Top-down and Bottom-up listening. URL: <https://www.onestopenglish.com/listening/listening-matters-top-down-and-bottom-up-listening/154567.article> (дата звернення 07.11.2022)

М. О. Кириленко
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник:
к. ф. н., доц. Гирин О.В.

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕКЛАРАТИВІВ У ПОЛІТКОРЕКТНОМУ МОВЛЕННІ

Актуальність теми дослідження полягає у наявності невеликої кількості теоретичних праць на тему декларативів, недостатньому їх вивченню та аналізу використання на практиці в повсякденному мовленні.

Вживання та роль декларативів, як різновид мовленнєвого акту є найменш вивченим питанням з усієї класифікації, яку запропонував Дж. Серль у сучасній лінгвістичній науці [6: 1].

Метою дослідження є окреслити, що саме вкладається в поняття «декларатив», дослідити сферу його вживання та якими засобами він виражається в різних комунікативних ситуаціях.

Об'єктом дослідження виступають самі декларативи, їх види та засоби, які використовуються для їх вираження.

Саме поняття «декларатив» можна охарактеризувати як тип мовленнєвого акту, який відображає закономірну зміну певного стану речей у конкретній мовленнєвій ситуації і непрямим чином натякає або прямим чином вказує на позитивний або ж негативний результат цих змін. Вони можуть виражатися в отриманні певними мовними особистостями нового соціального статусу в різних комунікативних ситуаціях. Так, приміром у реченні “*I fine you for exceeding the rate*” предикатив *fine* свідчить про порушення правових норм і передбачає застосування покарання до порушення у вигляді штрафу. Сам адресат виступає в ролі правопорушника, що тимчасово змінює його статус і накладає несення адміністративної відповідальності за скоєний проступок. Оскільки в аналізованому реченні мовленнєвий акт є абсолютно доречним та змістовним, то можна стверджувати про успішний результат його імплементації [6: 4].

Декларативи не виражають якоїсь експресії, не розкривають внутрішній психологічний стан мовця, не мають на меті проаналізувати всі когнітивні процеси, які відбуваються з учасниками конкретної мовленнєвої ситуації під час їхнього вживання, осмислення та сприйняття. Даний вид мовленнєвого

акту, якщо розглядати більш розширено, відноситься більше до перформативів за своєю комунікативною спрямованістю. Прелокуція декларативів імплікує ситуативну зміну стану речей. Так, приміром опис вінчання в церкві, де часто можна зустріти рядки : «I announce you husband and wife». Вони засвідчують акт утворення сім'ї, що автоматично означає появу взаємних прав та обов'язків у чоловіка та дружини. Отже, стан взаємовідносин змінився і з моменту реєстрації шлюбу регулюється сімейним кодексом [3, 7, 11].

У більш вужчому розумінні, «декларатив» можна охарактеризувати як певний акт згоди або незгоди у відповідь на запропонований зміст певної інформації з боку адресанта. Прикладами таких комунікативних ситуацій можуть слугувати дебати, де кандидати на ту чи іншу посаду висловлюють свою думку, погоджуючись або ж заперечуючи звинувачення з боку свого політичного опонента. Акт згоди або ж незгоди яскравим чином виражається і під час інтерв'ю, де особу в якій беруть інтерв'ю просять висловити свою суб'єктивно думку стосовно тієї чи іншої політичної ситуації в регіоні, країні, світі або ж дати оцінку діям того чи іншого політичного діяча. У таких ситуаціях декларативи, як правило, виражаються фразами-кліше: "I think so", "I don't think so", "I agree", "I disagree". У цьому випадку, спосіб вираження комунікативної мети є абсолютно прямий, де не є потрібним шукати якийсь прихований зміст, який по-особливому треба тлумачити [2, 3, 6].

Однак, декларативи можна виражати і по-іншому, виходячи з того, де відбувається комунікативна ситуація та яка модель поведінки там повинна переважати, який склад учасників і в якому відношенні вони перебувають одне до одного(дружньому, нейтральному або ж ворожому), сам предмет розмови та її значимість для сторін, які беруть участь в переговорах. Усе це значною мірою впливає на те, як зняти напругу під час конфліктних ситуацій , коли йде мова про дипломатичні перемовини стосовно того чи іншого міжнародного питання [5, 6].

Звісно, в вищеописаних ситуаціях вживання декларативів у прямому значенні є неприпустимим згідно правил етикету, тому засоби вираження можуть варіюватися, при цьому обов'язково пом'якшуючи акт спілкування і тим сам закладаючи різні приховані комунікативні смисли, які адресати, зважаючи на свій дипломатичний досвід повинні з легкістю розпізнати. Пом'якшення тону мовлення, нівелювання конфліктних ситуацій у процесі спілкування, прагнення якнайшвидше досягти взаємного консенсусу стосовно того чи іншого питання наскільки це є можливим – основні риси та ознаки політкоректності [2]. Досягти бажаного ефекту на реципієнта можна різними способами, серед найбільш поширених можна виділити наступні: 1.Перифразування змісту висловленого у пом'якшеній формі. Наприклад: *This is a pure fabrication.-Це чиста фальсифікація* [12]. У самій фразі вже відчувається урочистий, піднесений стиль мовлення, що є прямим доказом присутності політичної ввічливості, де мовець намагається одночасно показати свою правоту, при цьому не вдаючись до грубощів та не роблячи це у відкритій формі. Якщо правилами політкоректності знехтувати, то можна

було б сказане висловити прямим чином : «*It is evident that this is a fraud*». Проте,- в такому разі мовця супроводжувала б комунікативна невдача, оскільки висловлювання з огляду на те, що мова йде саме про дипломатичну модель спілкування було б абсолютно недоречним і відразу б спричинило комунікативну напругу між сторонами, а це в свою чергу ускладнило подальший хід переговорів.

2. Використання жартів є одним із найрозповсюдженіших засобів розрядження комунікативної ситуації, переключенням уваги та свідомості з одного об'єкта на інший і першокласним методом схилити опонента на свою сторону стосовно того чи іншого питання.

3. Використання розділових питань, які спонукають мовця до відповіді на поставлені запитання. Приміром: «*You mean previous treaty, don't you ?*». Вживання таких питань уже засвідчує політвихованість і прагнення повернути увагу мовця до самої суті поставленого питання. Комунікативний смисл у цьому випадку – «ви мали на увазі попередній договір» [9: 66, 67].

Розглянемо, вживання декларативів та засоби їх реалізації, розглядаючи конкретні комунікативні ситуації взяті з контексту дипломатичного мовлення, під час дебатів та інтерв'ю.

Наприклад, відповідь на звинувачення у формі питання російського посла Василя Небензі: «*Do you really think that we're that naive ?*» можна розглядати як наочний приклад перифразування прямого змісту посилу, яке він прагнув передати, однак через рамки поведінки у таких мовленнєвих ситуаціях не зміг його використати. Комунікативний смисл даної відповіді можна тлумачити як: «*We don't believe you*». Однак, якби посол вжив таку репліку під час свого мовлення він одразу б загострив ситуацію і ускладнив процес переговорів. Крім того, це було б грубим порушенням правил політичного культурного мовлення. Натомість, репліка : «*Do you really think that we're that naive ?*» своїм семантичним значенням передбачає потенційно очевидну відповідь – «*No, we don't*». Тобто, тут має місце акт незгоди, за допомогою якого російське представництво намагається реалізувати свої комунікативні завдання : захистити себе від пред'явлень переключенням свідомості свої опонентів з одного предмету розмови на інший [4]. Прикметник *naive* ніби висміює сторону-опонента, прихованим чином вказуючи на недалекоглядність останньої і підкреслюючи той факт, що російська сторона в цьому плані не має жодного наміру йти на будь-які поступки [12].

У іншому випадку, де вживається ствердження *Frankly speaking, our meeting is a waste of time* можна говорити про пом'якшену модель поведінки у мовленні , натякаючи, що дана дипломатична зустріч є абсолютно не продуктивною. Ця репліка виконує функцію повернення уваги іншої сторони до того аби розпочати вирішувати завдання, які були поставлені сторонами в процесі переговорів. З іншого боку, вона засвідчує результат комунікативної невдачі, вказуючи на подальшу безперспективність перемовин у такому руслі. Тут, вживання *frankly speaking* демонструє повну відповідність вимогам та правилам поведінки у політкоректному мовленні, а

ідіоматичний вираз *waste of time* повідомляє реципієнта про негативний результат мовленнєвої ситуації, навіть при виконанні основної функції будь-якого мовленнєвого акту - доречності при вживанні [12].

Якщо розглядати, яким чином досягається реалізація декларативів під час дебатів, то варто відзначити, що не завжди там можна віднайти приклади прямих декларативів, де просто йде акт згоди або незгоди. Зокрема, якщо аналізувати дебати Д.Байдена та Д.Трампа у 2020 році, то можна з впевненістю сказати, що непрямих мовленнєвих актів там набагато більше аніж прямих. Це можна пояснити різними причинами, такими як: особистим характером відносин між Д.Байденом та Д.Трампом, постійною критикою один одного та бажанням висвітлити себе в очах виборців у більш вигідному світлі і тим самим здобути прихильність електорату, самоствердитись за рахунок прорахунків іншого. Важливою рисою є те, що учасники дебатів не використовують фрази *I agree* або *I disagree*, що свідчить про зміщення акценту на саму суть речей, а не вираженні оцінки ставлення до тих чи інших справ, зроблених кандидатом [4, 8].

Репліка Трампа : « *I run because of you. Because you did a poor job* » виражає акт повної недовіри до Байдена, вказує на першопричину того, чому Трамп балотується в президенти на другий термін та характеризує Трампа як особу, яка не дотримується правил політкоректності. Це є дуже цікавим феноменом, адже рідко коли можна зустріти особу, яка може у відкритий спосіб робити некоректні висловлювання в тій чи іншій комунікативній ситуації або ж як, у даному випадку, прямо порушувати їх. Трамп є якраз прикладом мовленнєвої особи, яка виходить за рамки політкоректності. Це підтверджують його слова «*poor job*», які у досить відкритий спосіб характеризують всі справи Байдена загалом як цілковитий провал. Якщо ж дотримуватись правил політкоректності, то у даному контексті *Because you did a poor job* було б доречно замінити *Your work could be improved*. Така заміна була б ознакою політкоректного мовлення, виражала б повагу одного кандидата в президенти до іншого і пом'якшувала б подальший вектор мовленнєвої поведінки обох комунікантів [2, 5, 8, 10].

Приклади прямих декларативів чітко простежуються в інтерв'ю «*In full: Exclusive with Boris Johnson on the Ukraine conflict*» у відповідях Бориса Джонсона на запитання журналіста стосовно політичного становища в Україні “*Do you think that now they could be on the verge of victory ?*” – “*I think that it`s absolutely inevitable that the Ukrainians will eventually win*”. Колишній прем'єр-міністр Великобританії виражає позитивну відповідь і одразу ж пояснює своє рішення. У цьому випадку саме запитання журналіста виступає в ролі пропозиційного змісту, а відповідь Джонсона – співвідносить його з реаліями дійсності, у даному випадку- війною в Україні та прогнозу на подальший розвиток воєнних дій. У цьому ж інтерв'ю, знаходимо ще один приклад вживання декларативу в прямому значенні. Так, на запитання журналіста «*Do you think that Vladimir Putin is running out of options ?*» Борис Джонсон знову ж таки дає позитивну відповідь. Його репліка «*I think that`s... Putin disastrously miscalculating.*» вказує на напрям поступових геополітичних

змін через прорахунки В.Путіна, що і є вираженням нової дійсності як відповідь на питання журналіста [10].

Висновок. Як бачимо, сфера вживання декларативів є досить вузькою і специфічною. Вона здебільшого охоплює різноманітні політичні дискусії та дебати, інтерв'ю, судові слідства та судові процеси, ситуації, де присутні кримінальні або адміністративні правопорушення, урочисті події.

Сам термін «декларатив» має надзвичайно багато спільних рис з перформативами і потребує більше уваги та вивчення з боку дослідників та мовознавців. Постає питання про можливе удосконалення класифікації Дж.Серля у подальшому з більш чітким окресленням самого поняття «декларатив» [1, 3].

Список використаних джерел та літератури

1. Басенко М.М. «Прагматичні характеристики мовленнєвого акту наказу в трилогії В. Рот «Divergent». Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр.
URL:https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9723/3/%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0_%D0%91%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%9C..pdf
2. Колядич Ю. В., Хоцянівська І. В. Політкоректність у сучасному мовному просторі.
URL:[file:///C:/Users/38050/Documents/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0%20\(5\)/36-Chapter%20Manuscript-1372-1-10-20200626.pdf](file:///C:/Users/38050/Documents/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0%20(5)/36-Chapter%20Manuscript-1372-1-10-20200626.pdf)
3. Мелкумова Т. В. Класифікаційні засади таксономій мовленнєвих актів. Державний вищий навчальний заклад «Криворізький національний університет».
4. Семенець Ю. С. (Сумський державний університет). Мовленнєві акти незгоди. URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/14057098.pdf>
5. Славова Л.Л. Домінатні мовленнєві акти у складі дискурсу американського та українського політика. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. УДК 81'42'44: 811.111/ 161.2.
URL:[file:///C:/Users/38050/Documents/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0%20\(5\)/2016-9-320-325-%D0%A1%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%9B.%D0%9B..pdf](file:///C:/Users/38050/Documents/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0%20(5)/2016-9-320-325-%D0%A1%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%9B.%D0%9B..pdf)
6. Шепетяк О. Теорія мовленнєвих актів. *Вісник факультету романо-германської філології*. Вип. 3. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2008. С. 93–105. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/19668531.pdf>
7. An Analysis of Declarative Speech Act in the Movie *My Lawyer, Mr Jo*: Pragmatics Approach. *Journal of English Language Studies* Volume 3 Number 1 (2018) 91-100.

URL:file:///C:/Users/38050/Documents/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0%20(5)/2384-7304-2-PB.pdf

8. First 2020 Presidential Debate between Donald Trump and Joe Biden. :<https://www.youtube.com/watch?v=wW11Y5jFNcQ&t=1948s>

9. Hyryn O.V. Humanization tendencies in present-day English Grammar. Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philological Sciences. Vol. 2 (97). URL:<http://philology.visnyk.zu.edu.ua/article/view/266295/262286>

10. In full: Exclusive with Boris Johnson on the Ukraine conflict. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=CPBYdv11zLM&t=278s>

11. Mohammed.V.D. Categorizing Declarative Speech Acts in English – Arabic Political Translation: A Pragmatic Study. Journal of University of Human Development (JUHD). Translation Department, College of Arts, Tikrit University, Salahadin, Iraq.

URL:file:///C:/Users/38050/Documents/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0%20(5)/hawkar_majeed,+Journal+manager,+9.1.pdf

12. US and allies condemn Russia for wasting UN security council time on bioweapons claims.

URL:<https://www.youtube.com/watch?v=IhJyiW6AMso&t=34s>

Є. В. Коваленко

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник:

к.п.н., проф. Калініна Л. В.

ВИКОРИСТАННЯ БЛОГ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 7 КЛАСУ

Нове покоління учнів ставить задачі знайти нові підходи до навчання. На даний момент людина, яка хоче вивчати іноземну мову приходить до вчителя з запитом зробити це якомога швидше і якісніше, щоб не втратити мотивацію. Для цього вчителям потрібно постійно змінювати методики викладання залежно від запиту учнів. Найчастіше люди приходять з запитом “я хочу ГОВОРИТИ англійською”.

Саме тому проблема навчання монологічному мовленню посіла провідне місце в методичній літературі. Для того щоб зацікавити учнів, розбудити їх мотивацію до монологічного висловлювання, опори з навчання монологічного мовлення повинні бути різноманітними, цікавими, захоплюючими.